

דבר העורכת

לקוראים שלום,

חג מימונה שמח! (למי שחוגג). פסח הסתיים ואנחנו חוזרים לשגרה של לימודים ועבודה. בתקופה הקרובה ניזכר בשואה ובמלחמות על קיום המדינה ונציין אותם בימי הזכרון ובחגיגות יום העצמאות. הגיליון הפעם נזכר באחד המצביאים המרשימים ביותר שהיו בצרפת: נפוליאון בונפרטה. החודש ימלאו 195 שנים לפטירתו באי סנט הלנה לשם הוגלה לאחר שהובס. ב-1840, כמעט 20 שנים לאחר מכן, ארוננו הועבר לפריז והוא מוצג שם בכנסייה האינווליד. המסע מסנט הלנה בחזרה חצרפת מתואר בסדרת הבולים הבאה שהונפקה בסנט הלנה ב-1990 לרגל 150 שנים לארוע:

אז מה בגיליון? יורם לוביאניקר מספר על המערכה של נפוליאון ברוסיה. שמוליק כהן כותב על מסעות נפוליאון בארץ חשאל. בפינה הנפקות מהעולם, נסקור בולים שהונפקו לאחרונה בצרפת. ולבסוף, בכל גיליון, חידון בולאי נושא פרסים. שלכם, שביט

1812: זה היה סיפור של חורף יורם לוביאניקר

בשנת 1799 יזם **נפוליאון בונפרטה** הפיכה בצרפת, והיה לשליט יחיד. בשנים הראשונות לכהונתו הוא השקיע את מירב מאמציו בענייני פנים, והחזיר את היציבות למדינה אחרי שנות המהפכה הצרפתית. ב-1804 הוא הוכתר לקיסר, והתפנה לעסוק בענייני החוץ.

הכתרת נפוליאון –
ציור של **דויד**.

בראש מעייניו של נפוליאון היה המאבק באויבתו הגדולה – בריטניה. בשנת 1805 הובס הצי הצרפתי (שהסתייע גם בצי הספרדי) בקרב טרפלגר, והעליונות הימית של הבריטים הפכה לבלתי מעורערת. נפוליאון, שכבר תכנן פלישה לבריטניה (והקים לצורך זה את "הצבא הגדול" שלו – La Grande Arm'ee), נאלץ לשנות את תוכניותיו: הוא הביס את הצבא הפרוסי בקרב יינה, כבש את פולין והקים בה נסיכות בובה, וחתם עם **אלכסנדר הראשון**, הצאר הרוסי על חוזה טילזיט, אשר חילק את מזרח אירופה בין שתי המדינות. לאחר שהבטיח את עצמו ממזרח פנה נפוליאון מערבה, וכבש את ספרד ופורטוגל. האימפריה שלו השתרעה עתה על פני כל אירופה המערבית והמרכזית. לכאורה, הוא השיג את מטרתו, ובריטניה נותרה מבודדת, ללא בעלות ברית ביבשת.

מכתב מקולונל **דופור**, מושל גרנדה תחת שלטון הכיבוש הצרפתי של ספרד. המכתב נושא חותמת של המשרד המרכזי (Bau Principal) של היחידה הרביעית של הצבא בספרד (Arm. D'espange).

אולם חוזה טילזיט עם רוסיה לא החזיק מעמד. בחסותו יכלו אמנם שני הצדדים לחזק את מעמדם, ואלכסנדר ניצל את הברית עם נפוליאון לכבוש את פינלנד מידי שוודיה ואת בסרביה מידי האימפריה העות'מנית. אולם שני האישים חשדו זה בזה, ואלכסנדר התנגד בתוקף למדיניות הליברלית של נפוליאון בפולין. הרוסים הפסיקו לשתף פעולה עם הצרפתים כנגד בריטניה, ונפוליאון החליט על פלישה לרוסיה.

הכוחות הצרפתיים נערכו למלחמה בשטח פולין על גדת הנהר ניימן. כ-700,000 חיילים השתתפו במתקפה, רובם צרפתים ומיעוטם פולנים, גרמנים ואיטלקים. היה זה צבא אדיר בגודלו, שכן באותו זמן נדרשו כחצי מיליון חיילים נוספים להגן על השלטון בספרד, גרמניה ואיטליה. מנגד ניצב הצבא הרוסי עם כ-400,000 חיילים.

מכתב מצבא נפוליאון (היחידה ה-19 של הצבא הגדול), אשר נשלח מדנציג ב-31 למאי 1812, שלושה שבועות לפני הפלישה לרוסיה.

הכוחות הצרפתיים פלשו לרוסיה ב-24 ביוני 1812, ותחילה היה נראה כאילו הם זוכים לניצחון קל. למרות שהרוסים התכוננו למלחמה מול הצרפתים, הרי שמועד פריצתה הפתיע אותם. המפקד העליון של הצבא הרוסי, **מיכאיל ברקליי דה טולי**, בחר להימנע מקרב ישיר. בפשטות, הצרפתים נהנו מעדיפות מספרית גדולה מידי, וברקליי הבין כי כל עימות ישיר יסתיים מבחינתו באסון. הוא העדיף לנסות לייצב קו הגנה חדש, אלא שבכל פעם הצרפתים הקדימו אותו, והוא נאלץ לסגת עוד, וחוזר חלילה. בדיעבד כונתה מדיניות זו בשם "אדמה חרוכה", שכן הרוסים דאגו להשמיד יבולים באזורים מהם נסוגו על מנת שלא ייפלו לידיים צרפתיות. בניגוד לרושם המקובל (בין השאר, בהשפעת ספרו של **טולסטוי** "מלחמה ושלוה") לא הייתה זו אסטרטגיה מכוונת, אלא תוצאה בלתי נמנעת של נחיתות צבאית.

פילדמרשל קוטוזוב

מדיניות הנסיגות עוררה תרעומת רבה בחוגי צבא רוסיים, וגרמה להדחתו של ברקליי והחלפתו ב**מיכאיל קוטוזוב**. קוטוזוב הבטיח לשנות את האסטרטגיה הרוסית, אבל ההתקדמות הצרפתית נמשכה כמעט ללא מפריע. באמצע אוגוסט התחולל קרב סמולנסק, אך הוא הסתיים בנסיגה רוסית נוספת.

מכתב מחייל בצבא נפוליאון שנשלח מסמולנסק ב-19 באוגוסט, יום לאחר סיום הקרב.

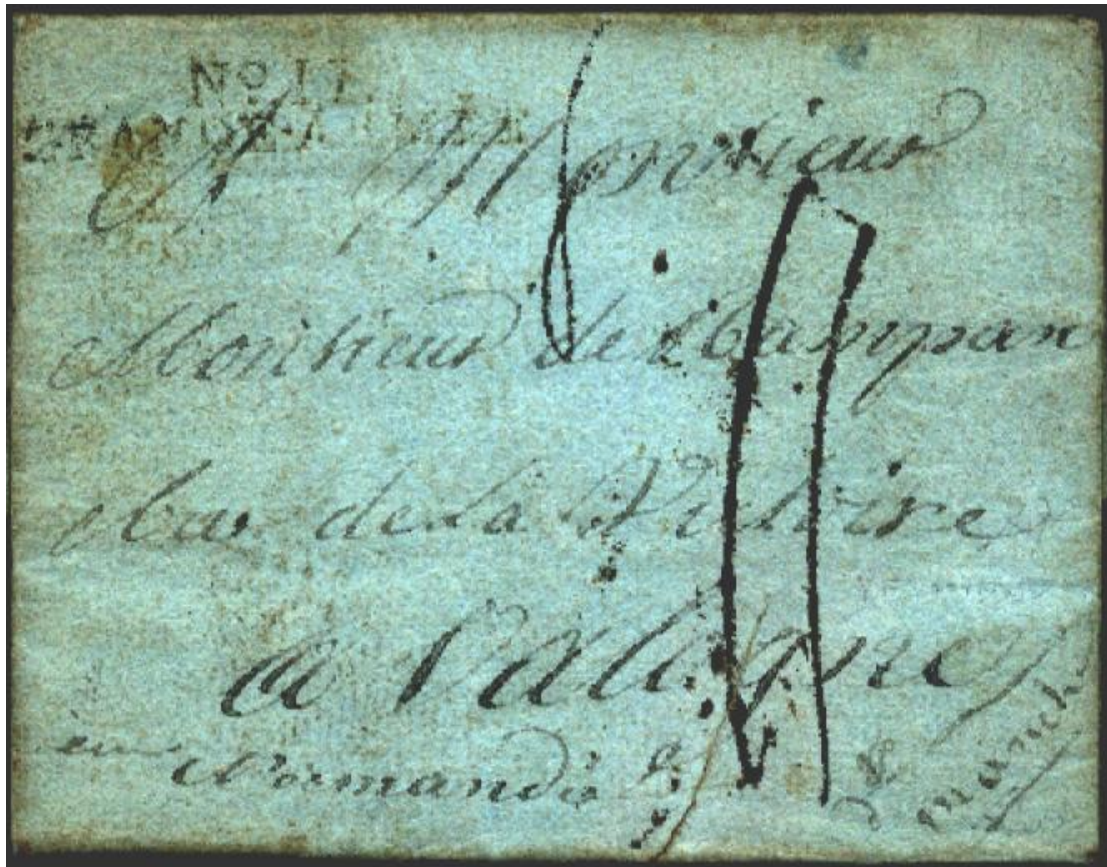

קרב בורודינו

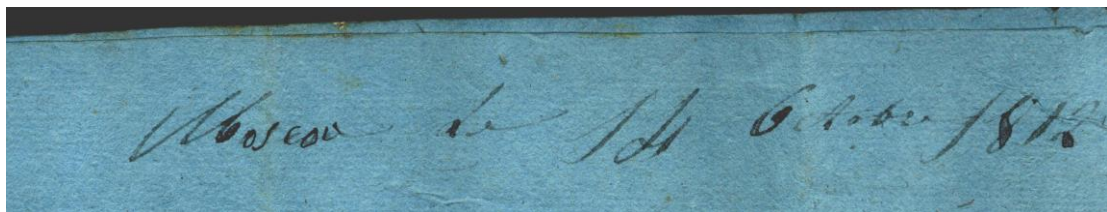
לאחר כשלושה שבועות עלה בידיו של קוטוזוב לייצב קו הגנה בבורדינו, וב-7 בספטמבר התחולל שם הקרב הגדול ביותר בהיסטוריה עד אז, בהשתתפות כ-300,000 חיילים מכל צד. מבחינה טכנית לא הוכרע קרב בורודינו, אך האבדות הכבדות שספגו שני הצדדים (כרבע מכלל הלוחמים!) נתנו את אותותיהם. קוטוזוב בחר לשוב לאסטרטגיית הנסיגות היזומות, תוך ניסיון לשקם את צבאו. הצרפתים בחרו לנוע קדימה, בתקווה להשיג הכרעה מהירה של המערכה כולה.

בנקודה זו עשה נפוליאון בחירה אסטרטגית בעלת חשיבות מכרעת: הוא החליט לכבוש את מוסקבה, מתוך הנחה שבכך יכפה על אלכסנדר את הכניעה. היסטוריונים מותחים ביקורת חריפה

על החלטה זו, ורואים בה אחד הגורמים העיקריים לכישלוננו של הקיסר הצרפתי. מוסקבה היא בירתה ההיסטורית של רוסיה, ונפוליאון בוודאי ציפה שנפילתה תגרום להתמוטטות המורל של העם הרוסי ולקריסת הצבא. אבל כמאה שנה קודם לכן שנים קודם העתיק הצאר **פטר הגדול** את בירתו לסנט פטרבורג. אילו בחר נפוליאון לפנות צפונה ולתקוף את סנט פטרבורג ייתכן כי ההיסטוריה כולה הייתה שונה. ספק אם צבאו של קוטוזוב היה יכול למנוע ממנו את כיבוש הבירה, ואת התמוטטות מוסדות השלטון הרוסי אשר רוכזו בה.

מכתב מצבא נפוליאון (היחידה ה-17 של הצבא הגדול) מה-14 באוקטובר, חמישה ימים לפני פינוי העיר. מכתבים מצבא נפוליאון במוסקבה הם נדירים מאוד.

ניתן להתווכח על "מה היה קורה אילו", אבל את העובדות ההיסטוריות לא ניתן לסתור: הצבא הצרפתי נע לכיוון מוסקבה, וב-14 בספטמבר נפלה העיר לידיהם. אבל העיר הייתה נטושה למחצה, ומחסני המזון שבה היו ריקים. זמן קצר לאחר מכן החלו לפרוץ שריפות במקומות שונים ברחבי העיר, שהייתה בנויה רובה ככולה מעץ. ניתן להניח כי השריפות הראשונות היו אקראיות, אולם אין ספק כי האחרונות שבהן היו מכוונות. נפוליאון עצמו כמעט ונספה כשהארמון בו שהה עלה בלהבות.

הצבא הצרפתי מצא עצמו בעיר ריקה, כמעט ללא קורת גג ועם מעט מאוד אספקה. בשלב זה הם נתקלו גם באויב נוסף, הלא הוא "גנרל חורף". החורף הקדים באותה שנה, מוסקבה כוסתה שלג והקור היה מקפיא. מספר מחקרים מודרניים טוענים כי חורף קשה זה היה תוצאה של תופעה אקלימית המוכרת כיום בשם אל-ניניו. לאחר חמישה שבועות של שהות חסרת תוחלת, החליט נפוליאון לסגת ממוסקבה ב-19 בנובמבר. בשלב זה הצטמק הצבא הצרפתי לכדי שיטת מגודלו המקורי.

מכתב מצבא נפוליאון הנסוג ממוסקבה. המכתב נשלח מקובנה ב-11 בנובמבר 1812.

הנסיגה ממוסקבה הייתה אירוע טראומטי לחיילים הצרפתים המעטים ששרדו אותה. צבאו המשתקם של קוטוזוב זינב בהם ללא רחם. סוסים התמוטטו, חיילים קפאו למוות ואחרים גוועו ברעב. עד אמצע דצמבר לא נותרו עוד חיילים צרפתיים על אדמת רוסיה. לקובנה – התחנה האחרונה של הנסיגה – הגיעו בסך הכל כ-10,000 חיילים מצבא נפוליאון. רק שישה חודשים קודם היה מספר החיילים בצבא זה גבוה פי שבעים. מ"הצבא הגדול" המפואר נותר רק זכר.

הכוחות הרוסים נכנסים לפאריס.

מבחינת הרוסים הניצחון ב"מלחמת המולדת" היה אירוע מכונן בתודעה הלאומית, אשר הונצח לא רק בספרו של טולסטוי אלא גם ביצירתו של **צ'ייקובסקי** "הפתיחה 1812". במהלך מלחמת העולם השנייה, כמאה וארבעים שנה אחר כך, נעשה שימוש מאסיבי בזכר הניצחון של 1812, תוך הפיכתו למיתוס. במהלך המלחמה אף נוסד עיטור גבוה על שמו של קוטוזוב. התעמולה הסובייטית טענה כי הרוח הרוסית תנצח את הפולש שנית, דבר שאכן קרה (בהבדלים היסטוריים בלתי נמנעים).

עבור נפוליאון, הכניעה לרוסים ולגנרל חורף הייתה תחילת הסוף. המיתוס הרווח, אודות הקיסר הצרפתי הבלתי מנוצח, נותץ. נפוליאון אמנם הצליח לשקם קמעה את צבאו, אך באוקטובר 1813 הוא נכנע "בקרב האומות" בלייפציג לקואליציה של צבאות רוסיה, פרוסיה ואוסטריה. במקביל נחל צבאו גם כישלונות באיטליה ובספרד. בתחילת 1814 פלשו צבאות הקואליציה (אליהם הצטרף גם הצבא הבריטי) לצרפת, ובמרץ הם כבשו את פאריס. כניסת הכוחות הרוסים לבירת צרפת הייתה בבחינת נקמה מתוקה על אירועי החורף של 1812.

רק שנה וחצי קודם עמד נפוליאון על סף כיבוש רוסיה והשתלטות על אירופה כולה. עתה הוא הודח מהשלטון ונשלח לגלות באי הזעיר אלבה. שנה אחר כך הוא ניסה שנית את כוחו. הפעם הוא הובס בקרב ווטרלו, נשלח לאי המרוחק סנט הלנה, וירד מעל במת ההיסטוריה. בשנות הגלות שלו, עד מותו בשנת 1821, יכול היה נפוליאון להיזכר בימים בהם אירופה כולה עמדה למרגלותיו. הוא בוודאי הרהר מה היה קורה אילו החורף של 1812 לא היה קר ומושלג כל כך.

נפוליאון בונפרטה.

לתגובות ניתן לפנות ליורם בכתובת: Lubianiker@gmail.com

מסע נפוליאון לארץ ישראל

שמוליק כהן

"נפוליאון במצריים" - תמונה ממוזיאון נפוליאון על בול מקובה

נפוליאון נלחם במצריים על בול מגויאנה המשוונית

שליט ממלוכי על בול צרפתי

את השם נפוליאון בונפרטה כולם מכירים. מן הסתם, שמו מעורר אסוסיאציות כגון "צרפת", "רוסיה", "אוסטרליץ", "גראנד ארמה" וכד'. אבל גם לנו, בארץ ישראל יש מקום בביוגרפיה שלו. מאמר זה יעסוק במסע נפוליאון לארץ ישראל.

מטרתו העיקרית של נפוליאון לא היתה ארץ ישראל, אלא מצרים, שכנתו מדרום. נסיבות שליחתו למצרים היו פרי נסיבות פוליטיות פנים צרפתיות. בתי המלוכה באירופה לא היו אדישים למהפיכה הצרפתית, והם הכריזו מלחמה על הרפובליקה הצעירה. נפוליאון שהיה אחד ממפקדי הצבא, הוביל את כוחותיו מניצחון לניצחון, ולבסוף הצליח לגרום לאוסטריה, האויבת העיקרית של צרפת, לחתום על

הסכם שלום ולהכיר ברפובליקה הצרפתית. לא היתה זאת החלטה של מה בכך עבור אוסטריה. מלכת צרפת, מארי אנטואנט, שהוצאה להורג על ידי המהפכנים, היתה בתו של קיסר אוסטריה, אולם הלחץ הצבאי של נפוליאון אילץ את האוסטרים להפסיק את המאבק נגד צרפת. הפופולאריות של נפוליאון הרקיעה שחקים, בעוד שהפופולאריות של השלטונות המהפכניים הידרדרה. במצב זה, חששו מנהיגי המהפכה מכוחו של נפוליאון, ושמחו על ההזדמנות לשלוח אותו הרחק מצרפת. נפוליאון עצמו, חשש בשלב זה לנסות ולתפוס את השלטון, ושמח להזדמנות להעניק לצרפת ניצחונות צבאיים נוספים, ובכך להמשיך ולהאדיר את שמו.

מצרים היתה שייכת להלכה לאמפריה העות'מנית, אולם בפועל נשלטה על ידי ממלוכים. הממלוכים היו אנשים שנמכרו או נחטפו בילדותם והועברו לידי חצר השלטון. דתם הומרה לאיסלם, והם זכו לחינוך דתי משובח ואימונים צבאיים מפרכים. בבגרותם הם הפכו לפקידים וקצינים בכירים. עם מות השליט, היה אחד מהם הופך להיות השליט החדש (לפעמים, לאחר ש"סייע" לשליט למות). מכיון שהממלוכים לא תמיד כיבדו את שלטונה של האמפריה העות'מנית במצרים, העריכו הצרפתים שאם הם יציגו את

הפלישה למצרים כרצון להחזיר את מצרים לידי האמפריה העות'מנית, הסולטן התורכי לא יראה בפלישה אקט של

מלחמה נגדו. חישוב זה היה מוטעה, והעות'מנים ראו בפלישה הצרפתית אקט של מלחמה, ולא סיוע. מהדו"חות ששלח הקונסול הצרפתי במצרים, הבינו הצרפתים שמצרים תיכבש בנקל. הם חששו שאם הם לא ימהרו לכבוש את מצרים, תכבוש אותה בריטניה, וכך, במאי 1798 יצא נפוליאון בראש צי בן 400 ספינות על מנת לכבוש את מצרים.

נפוליאון לא הצליח להשתלט על כל מצרים. למעשה הוא השתלט על המרכזים העירוניים בצפון המדינה, אך הממלוכים החזיקו מעמד בדרומה. בנוסף, ספג נפוליאון מהלומה קשה כאשר האדמירל נלסון הצליח להטביע את הצי הצרפתי שעגן באלכסנדריה. כעת, היה נפוליאון מנותק מצרפת. למרות בעיות אלה, במקום להתמקד בניגוח הממלוכים בדרום או בחיזוק אחיזתו בצפון מצרים, העדיף נפוליאון לפנות צפונה, ולפלוש לארץ ישראל.

הצבא הצרפתי
על בול מסן-מרינו

הקרב הראשון במהלך המסע לארץ ישראל התנהל דווקא על אדמת מצרים. היה זה הקרב על אל עריש. המסע לאל עריש (ולארץ ישראל) דרך החולות היה קשה. התותחים הקלים פורקו והועמסו על גבי גמלים. התותחים הכבדים הועמסו על ספינות ורפסודות והפליגו צפונה לאורך החוף. נפוליאון התעלם מהעובדה שלאחר הטבעת הצי שלו, היה כל הים התיכון בשליטה בריטית מוחלטת, ולמעשה לא היתה לו שום אפשרות להגן על תותחים אלה. על משגה זה הוא ישלם בעתיד ביוקר. לכל חטיבה צורפו אנשי הנדסה שהיו אמורים לפלס את הדרך ולחפור בארות מים. נפוליאון העדיף להסתמך על האספקה שטיפול לידי כושר

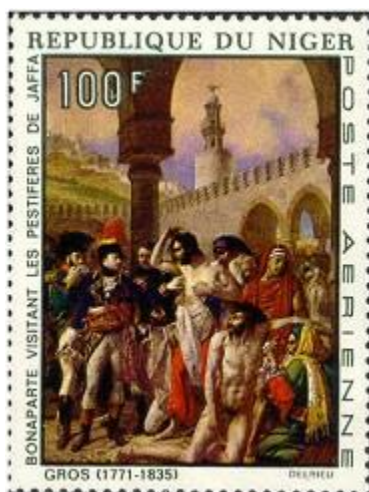

נפוליאון על בול ממונקו

יכבוש את אל עריש, ולא לסרב את הכח עם אספקה רבה מדי. הוא לא ידע איזו הפתעה תצפה לו שם. אל ג'זאר, מושל עכו שמונה על ידי העות'מנים לפקד על ההגנה מפני נפוליאון, הזדרז ותפס את אל עריש. בהיעדר מודיעין צבאי, מפקדי הצבא לא רק שלא ידעו על התפתחות זאת, הם גם חשבו שאל עריש הינה עיירת פרזות, ללא חומה או מבצר שיגן עליה. בפועל היה באל עריש מבצר. הצרפתים הצליחו להשתלט במהירות על רוב שטח העיר, תוך כדי טבח בחייליו של אל ג'זאר, אך המצודה (שהצרפתים כלל לא ידעו על קיומה לפני שהגיעו לעיר) החזיקה מעמד שנים עשר ימים שאיפשרו לכוחותיו של אל ג'זאר בארץ ישראל לבנות ביצורים נוספים, ולהתכונן לפלישה הקרבה ובאה. בנוסף, היה גבול למשך הזמן שיכל נפוליאון להיעדר ממצרים. העיכוב בן 12 הימים, כבר בתחילת המערכה, גרם ללחץ נוסף על הכוחות הצרפתים, שעמדת הפתיחה שלהם היתה בעייתית ממילא.

לאחר כיבוש אל עריש החלו כוחותיו של נפוליאון במסע לעברעזה. נפוליאון עצמו, נע ביחד עם כמה קציני מטה וכחמישים שומרים, בנפרד מהכוחות העיקריים. ליד חאן יונס, הופתעו שני הרוכבים הקדמיים לגלות מאחורי אחת הגבעות כח אויב בן 600 איש. נפוליאון הבין שמצד אחד אין באפשרותו לברוח מהכח שהתגלה, אך מצד שני אין ביכולתו לתקוף אותו. הצעד שנקט בו היה מפתיע, ומייצג את יכולתו כמצביא. הוא פרס כל אנשיו בשורה, כך שיראה כאילו הם כח קדמי של כוחות גדולים יותר. התכסיס עבד, וחיילי האויב ברחו, למרות שהיו ביתרון מספרי ניכר.

בדומה לאל עריש, הצרפתים הצליחו להשתלט על העיר עוד בטרם כבשו את המצודה. רק יום לאחר שהעיר הודיעה על כניעתה לנפוליאון, נכנעו הלוחמים שהיו נצורים במצודה. את הלקח של היתרון הצרפתי בשטח הפתוח למדו היטב ביפו, שם העדיף מפקד העיר להסתגר בתוך החומות, ולא להלחם נגד כוחותיו של נפוליאון מחוץ לעיר.

נפוליאון ביפו - על בול מניז'ר

הכח הצרפתי הגיע ליפו בתחילת מרץ 1799. בתוך העיר המתינו להם כ-6000 חיילים בני לאומים שונים. כהכנה למצור ערכו הצרפתים את כוחותיהם לאורך הירקון על מנת להגן על עצמם מצפון, וכן כבשו את רמלה כדי להגן עליהם מפני תגבורת שתגיע מירושלים. מספר ימים לאחר הגעת הכוחות הצרפתים, בטרם החלו לירות על העיר, ניגשו קצין וחצוצרן אל שער העיר. החצוצרן חצרץ בחצוצרה והקצין הודיע שיש לו מכתב למושל העיר שנכתב על ידי נפוליאון. השניים הוכנסו ליפו, והובאו לפני המושל. המכתב, כצפוי, הציע למושל להכנע. המושל התלבט, אך לא בשאלה האם להכנע או לא. ככל הנראה באותו יום לא היה לו מצב רוח לכניעות. ההתלבטות היתה איך להבהיר לצרפתים שיפו לא מוכנה לשקול כניעה.

שיטת העברת המסר היתה ברוטאלית למדי: ראשיהם של הקצין והחצוצרן האומללים נערפו, והונחו על חומת העיר כדי להדגיש לצרפתים שכניעה לא באה בחשבון וכן מה צפוי להם אם יתקיפו את יפו. מיד לאחר מכן החלו תותחי הצרפתים להרעיש את העיר. אחת מסוללות התותחים כיוונה את האש לעבר החומה הדרומית על מנת ליצור פירצה שדרכה יוכלו להסתער חייליו של נפוליאון. כאשר נראה היה שאכן נוצרה פירצה בגודל מתאים, הגיע נפוליאון לבחון את הפירצה. כדור שנורה מכיוון העיר הנצורה הפיל את כובעו והרג קצין גבוה ממנו שעמד בסמוך אליו. נפוליאון בעצמו העיד בזכרונותיו שהיתה זאת הפעם השניה שקומתו הנמוכה הצילה את חייו.

חומת יפו

הכח הפולש הצליח להשתלט על הבית הסמוך לפירצה, שנכבש בקרב של חדר לחדר, אך בשל אש רצחנית שניטחה על הבניין על ידי מגיני העיר, לא הצליחו הצרפתים לפרוץ מהבניין לעיר. כך, בזמן שהצרפתים הצליחו ליצור פירצה בחומה והשתלטו על בית אחד בלבד בעיר, התרחשו שני ארועים שהכריעו את הקרב.

הארוע הראשון היה פריצה לעיר על ידי הדיויזיה

הצפונית. לפי התכניות המקוריות, היה אמור הכח לבצע פעולת הסחה בלבד, אך חייליו גילו פירצה בחומה הצפונית, סמוך לחוף הים. נסיון החדירה הראשון נהדף, אך הניסיון השני צלח, וכך החלה חדירה של כח משני שכלל לא היה אמור לפרוץ אל העיר. במקביל, באיזור הפירצה הדרומית (היכן שהכוחות הצרפתיים היו אמורים לפרוץ לעיר), הצליח אחד הקצינים לפרוץ למרתף הבניין שחלש על הפירצה ועל הבניין שאליו הצליחו הצרפתיים לפרוץ. כאשר הבינו המגינים שהעיר נפרצה מצפון, ושחיילי נפוליאון הצליחו לפרוץ אפילו מתחת לרגליהם שלהם, התמוטטה ההגנה על העיר, והיא נכבשה לאחר מספר שעות. חיילי נפוליאון, היו חדורים רצון לנקום את מות הקצין והחוצרן, בזזו, מכל הבא ליד, אנסו את נשות העיר וירו באוכלוסיה האזרחית מבלי להתחשב בגיל או במין הקורבנות. נפוליאון עצמו לא התערב בנעשה, ואיפשר את מעשי הרצח והביזה.

הקרב על העיר עלה בחייהם של כשלושים צרפתיים. 2500 ממגיני העיר נהרגו בקרב, וכ-3500 נשבו. לא ברור כמה אזרחים נספו. באופן חריג, החליט נפוליאון להוציא להורג את מרבית השבויים. (ברוב הקרבות שלו נפוליאון לא נהג לטבוח שבויים. מדוע הפעם נהג באופן כה חריג? יתכן שהוא הבין שאין לו את כח האדם להחזיק אלפי שבויים. השערה אחרת טוענת ששאר הקרבות שלו היו באירופה כנגד ארופאים, ולא כנגד אסיאתים. כך או כך, מדובר בארוע חריג בביגורפיה של נפוליאון.) את השבויים שמוצאם היה מצרי הוא שחרר משום שראה בהם תושבים של מושבה צרפתית. את השאר טבח תוך שלושה ימים. זמן קצר לאחר מכן החלה להתפשט מחלת דבר בקרב כוחותיו של נפוליאון. יש הטוענים שהמחלה התפשטה בשל התנאים התברואתיים שהדרדרו עקב הכמות הגדולה של גופות שנערמה בעיר ובסביבותיה. אחרים טוענים שניצני המגפה החלו כבר במצור על אל עריש. כך או כך, נפוליאון ניסה להסתיר את מהות המחלה מחייליו, על מנת למנוע פאניקה. החולים רוכזו במנזר הארמני של יפו, ונפוליאון החליט לבוא לשם ולסייע בטיפול, על מנת להמחיש לחייליו שאין כל סכנת הידבקות, בודאי לא במחלה איומה כמו דבר.

מסגד אל-ג'זאר
בעכו שנבנה על ידי
אל ג'זאר

בשל קוצר היריעה, אני מתעלם מהקרבות שארעו לאחר כיבוש יפו, פרט למצור הכושל על עכו. עכו היתה בירתו של אל ג'זאר, שקיבל מנוי חרום מטעם העותמנים של מפקד ארץ ישראל. נפוליאון לא הסתיר את זלזולו באל ג'זאר. בדרכו לעכו הוא כתב לאל ג'זאר: "בעוד ימים אחדים אתקדם לעבר עכו. אך למה עלי לקצר את חייו של איש זקן שאותו אינני מכיר? מה הם מילין אחדים נוספים יחסית לשטח שכבר כבשתי? ומאחר שאלוהים נתן לי את הנצחון רוצה הייתי לחקות את מעשיו ולהיות ותרן וסלחן, לא רק כלפי המון העם, אלא אף כלפי הגדולים..."

נפוליאון חשב ששוב יתקל בכח לא מאומן ולא מיומן, אך חייליו של אל ג'זאר היו מאומנים יותר מהכח שהגן על יפו. בנוסף, בשל הטבעת הצי הצרפתי באלכסנדריה, לא יכל נפוליאון לחסום את העיר מצידה הימי. יתרה מזאת, שייטת בריטית בפיקודו של הגנרל סדני סמית סייעה באופן פעיל לאל ג'זאר. אחד מקציני השייטת אף שהה בעכו בזמן המצור. היה זה קצין צרפתי בשם פיליפו. נפוליאון לא היה מודע לנוכחותו בעיר. למעשה שני הקצינים הכירו היטב אחד את השני. פיליפו היה בן אצולה שלמד

ביחד עם נפוליאון בבית הספר הצבאי. פיליפו היה התלמיד המצטיין במחזור, בעוד שנפוליאון היה במקום השלישי. שני הצוערים הצעירים ישבו ביחד בכיתה ותייעבו אחד את השני. האגדות מספרות שהם אף נהגו לבעוט אחד בשני מתחת לשולחן. כבן למשפחת אצולה, פיליפו נאלץ לברוח מארצו לאחר המהפכה, ולבסוף מצא את עצמו משרת בצי הבריטי. כעת פיליפו, שלא רק שהכיר את תורת המלחמה הצרפתית אלא אף הכיר אישית את נפוליאון, סייע בהגנה מפניו.

עכו

חומת העיר עכו, נבנתה על ידי דאהר אל עומאר, ונועדה להגן על העיר מפני פשיטות של בדואים, ולא לעמוד מול צבא סדיר. לכן, החומה היתה דקה מאוד (נפוליאון לא עמד מול החומה שאנו מכירים היום בעכו, חומה זאת נבנתה לאחר המלחמה נגד נפוליאון), ונפוליאון העריך שהוא יוכל להבקיע אותה בקלות. בפועל החומה הוקפה בחפיר עמוק, והסולמות שהביאו עימם הצרפתים היו נמוכים מדי.

תותח בצבא נפוליאון על בול מצרפת

זוכרים את התותחים שנפוליאון השיט בים התיכון ממצרים, על מנת להקל את המסע לארץ ישראל? תותחים אלה נתפסו על ידי השייטת הבריטית בפיקודו של סמית, וכעת לא רק שהם חסרו לנפוליאון במצור על עכו, אלא הם אף כוונו נגדו. נפוליאון אמנם הורה למפקדים במצרים לשלוח אליו תותחים נוספים, אך הוא החליט שלא להמתין להגעתם ולהסתפק במעט התותחים שהיו ברשותו.

בהתסערות הראשונה של הצרפתים, הם ניסו לפוצץ את החפיר, להגיע לחומה לפוצץ פירצה בחומה ולפרוץ לעיר. בפועל, הם לא ידעו שהחפיר מדופן באבן גם בצד הרחוק מהחומה, כך שהפיצוץ לא יצר את השפוע הנוח שהם רצו. עומק החפיר היה 8 מטרים, אך הסולמות שהביאו עימם הצרפתים, היו בגובה של 5 מטרים בלבד. מכח הפריצה הצליחה רק מחלקה אחת לרדת אל החפיר ולפרוץ את החומה, אך שאר החיילים לא הצליחו להצטרף אליה. מגיני העיר התעשתו והחלו להמטיר אש תופת הן על המחלקה שהיתה בתוך החפיר, והן על חבריהם שעמדו בקצה החפיר. בסופו של דבר הורה נפוליאון על נסיגה. ההסתערות הראשונה של נפוליאון על עכו, הסתיימה בכישלון מחפיר.

המצור על עכו נמשך עוד כחודשיים. הצרפתים ריכזו את התקפותיהם על המגדל בפינה הצפון מזרחית אך רק ב-8.5.1799 הצליחו לכבוש אותו. בדומה לקרב על יפו, לא הצליחו הצרפתים לנצל את כיבוש המגדל לפריצה לעיר, עקב האש שהמטירו עליהם מגיני העיר. לבסוף הצליחו הצרפתים לפרוץ פרצה רחבה דרומית למגדל. הצרפתים החלו לפרוץ לעיר דרך הפרצה, מעט מופתעים מההתנגדות הדלילה של התורכים. תוך דקות ספורות הם נתקלו בקו ביצורים שני, ולמעשה נלכדו בין החומה לבין אותו קו בצורים. כך, כאשר הם לכודים החלו כוחותיו של אל ג'זאר להמטיר עליהם אש תופת.

נפוליאון ניסה עוד פעמיים להסתער לתוך העיר, אך הוא נכשל שוב ושוב. אחד מקציניו אף הטיח בו שהוא הפך לשוחט של חייליו. לבסוף הבין נפוליאון שהוא אינו מסוגל לכבוש את העיר, והחליט לסגת חזרה למצרים. על מנת לנסות ולהסוות את כישלונו, הורה להפגיז את העיר, ורק לאחר מכן החל לסגת. הוא טען שעקב ההפגזה, העיר הפכה לעיי חורבות, ולא היה לו כבר שום עניין בכיבושה.

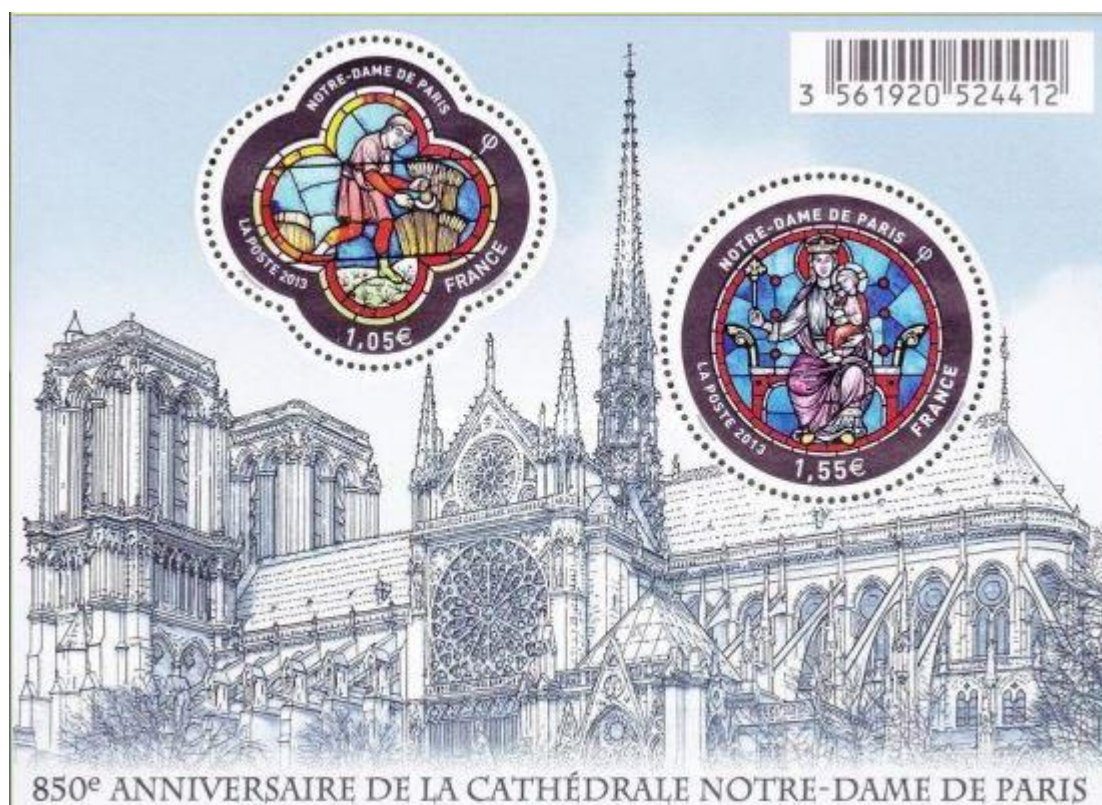
נפוליאון מכתיר את
עצמו כקיסר על בול
מצרפת

המסע חזרה למצרים היה גיהנום עלי אדמות. מספרם הרב של הפצועים היקשה על התנועה. בהגיעם לטנטורה (דור), הורה נפוליאון להשליך לים את התותחים ולהשתמש בסוסים להובלת פצועים. הוא גם ציווה על הקצינים ללכת ברגל ולפנות את סוסייהם להוביל פצועים. פצועים רבים ננטשו בצד הדרך למוות בטוח, אם לא בצמא, אז מידי התורכים או הפלאחים שתיעבו את נפוליאון. כאשר הגיעו הנסוגים ליפו, הורה נפוליאון לרופאו להרעיל את חולי הדבר. הרופא סירב ורובם ננטש לחדדי התורכים, שלא ממש עשו עימם חסד. לאחר שהגיעו למצרים עזב נפוליאון את חייליו ושב לצרפת. בנובמבר 1799, חמישה חודשים בלבד לאחר הנסיגה מעכו, תפס נפוליאון את השלטון בצרפת, והחל פרק חדש לחלוטין בחייו בהסטוריה של צרפת.

לתגובות ניתן לפנות לשמוליק כהן בכתובת: scohn@netvision.net.il

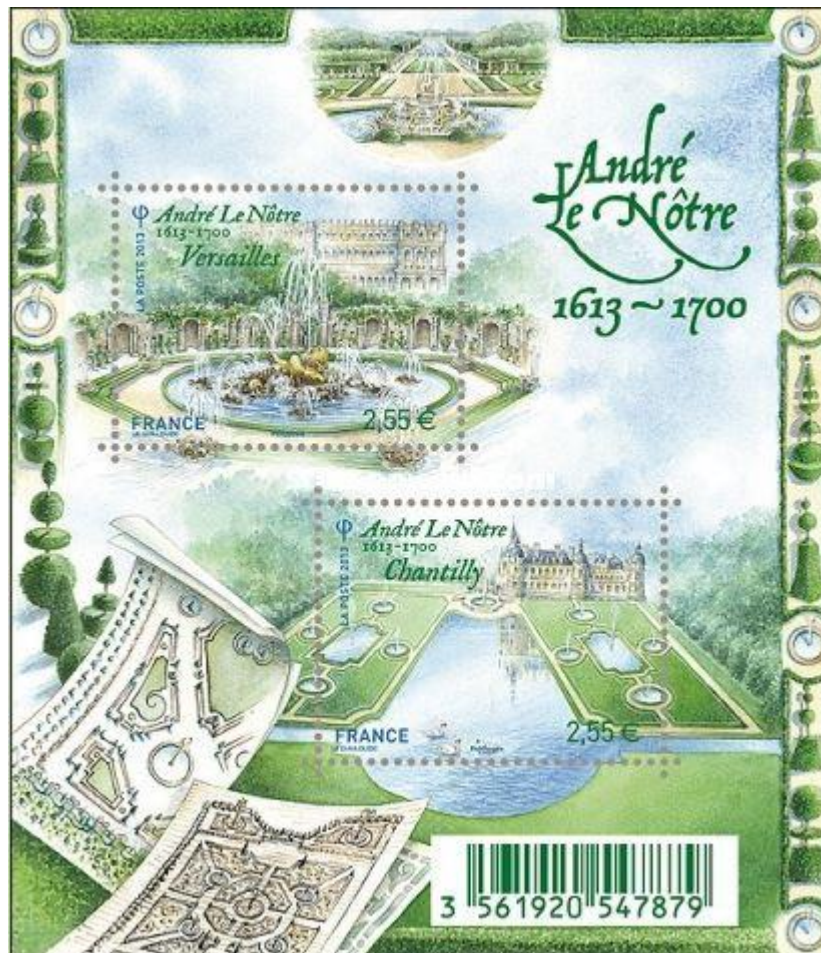
הנפקות מהעולם - צרפת

הפעם בפינה נתחקה אחר הנפקות שונות לגבי ההיסטוריה הצרפתית שצרפת הנפיקה בשנים האחרונות.

ב-2013 הונפקה גליונית מזכרת לרגל 850 שנים להקמתה של כנסיית נוטרדם בפריס. בנייתה החלה ב-1163 ונמשכה 182 שנים.... משמעות שמה של הקתדרלה בשפה הצרפתית היא "גבירתנו", על שמה של מריה, אמו של ישו. במשך ההסטוריה הארוכה שלה התרחשו בכנסיה ארועים רבים: הכתרות, טקפי נישואים וטקסי השכבה. ב-1804 נפולחאון הכתיר את עצמו לקחסר בכנסיה לאחר שנטל את הכתר מידיו של האפיפיור. הכנסיה היא גם מקום פעילותו של גיבורו של ויקטור הוגו, הגבן מנוטרדם. ניתן לראות את הכנסיה וחלונות ממנה על גבי הגליונית.

באותה שנה הונפקה גליונית נוספת לרגל 400 שנים להולדתו של אנדרה לה נוטרה – אדריכל נוף והגבן הראשי של המלך לואי ה-14. הוא תכנן את גני ורסאי בפריס, כמו גם גנים ופארקים נוספים ברחבי צרפת. לה נוטרה הוביל את עיצוב הגינות לפי העקרונות של הגיבון הצרפתי: גינות מתוכננות, מסודרות עם הקפדה על סימטריה. הגליונית מציגה יצירות של לה נוטרה וכן שרטוטים של תכניות שהכין.

ב-2014 הנפיקה צרפת גליונית לרגל 80 שנים לגן החיות בפריס:

גן החיות הוקם ב-1934 וב-2008 עבר שיפוץ מקיף בן מספר שנים על מנת להתאימו לסטנדרטים השומרים על רווחת בעלי החיים. במרכז הגן סלע מלאכותי בגובה של 65 מ' הנראה מרחוק ונהיה סמלו של הגן. ניתן לראותו על גבי הגליונית והבול.

באותה שנה הנפיקה צרפת בול לציון 70 שנים ל-8 במאי 1945, היום בו נכנעה גרמניה והסתיימה מלחמת העולם השנייה. הבול מציג את ההמון החוגג עם דגלי

המדינות המנצחות. מעניין שבמדינות שהיו שייכות פעם לברית המועצות ובישראל יום הניצחון הוא ה-9 במאי. הסיבה היא שגרמניה נכנעה לאמריקאים בפריס ב-8 במאי אך סטאלין דרש טקס נוסף שצוין קצת לפני חצות בברלין. התאריך במוסקבה (ובישראל) כבר התחלף ולכן במדינות אלו מציינים את היום רק ב-9 במאי.

ועכשיו חידה שלא שייכת להיסטוריה של צרפת – ב-2015 הנפיקה צרפת את סדרת הבולים הבאה:

עיני חיות על גבי בולים. האם אתם מצליחים לזהות את כל החיות לפי העיניים??

חידון מספר 95

איזו מדינה?

ארגון האומות המאוחדות (האו"ם) הנפיק סדרת בולים ארוכה של דגלי המדינות החברות בו.

של איזו מדינה הדגל הנראה בבול?

מי האיש?

מי האיש הנראה בבול?
באיזה תחום אמנותי עסק?
ציין שלוש מבין יצירותיו הבולטות.

זהה את המתקן

למה משמש המתקן הנראה בבול?

את הפתרונות יש לשלוח למערכת nosonchik@gmail.com עד ל-15 במאי. הפותרים מתבקשים לציין את גילם. בין הילדים ובני הנוער שיפתרו נכונה את החידות יוגרל פרס בולאי מתנת איל"ת – אגודה ישראלית לבולאות תימאטית. התשובות לחידות ושם הזוכה יפורסמו בגליון הבא.

פתרון חידון מספר 94

איזו מדינה?

זהו דגל איטליה ובו שלושה צבעים: אדום, לבן וירוק.

מי האיש?

האיש הנראה בבול הוא **דון קישוט**, גיבור ספרו של **מיגל דה סרוואנטס**. דון קישוט מדמיון שהוא אביר הנלחם למען הצדק ולמען אהובתו, אך למעשה הוא נלחם בטחנות רוח. הבול הונפק בשנת 2005 לציון 400 שנה לפרסום הספר.

זהה את האתר

זהו גשר ארסונד, המחבר את דנמרק עם שוודיה. הגשר הושלם בשנת 2000, ואורכו כ-8 קילומטר. הוא מתחבר לאי מלאכותי ולמנהרה, בהם נשלם המעבר.

בהגרלה שנערכה בין הפותרים נכונה עלה שמה של יובל ציקמן בת ה-14. יובל זוכה בפרס בולאי מתנת איל"ת – אגודה ישראלית לבולאות תימאטית.

[מכתבים למערכת](mailto:nosonchik@gmail.com) – לכל תגובה, הצעה או שאלה ניתן לפנות אלינו בכתובת
nosonchik@gmail.com